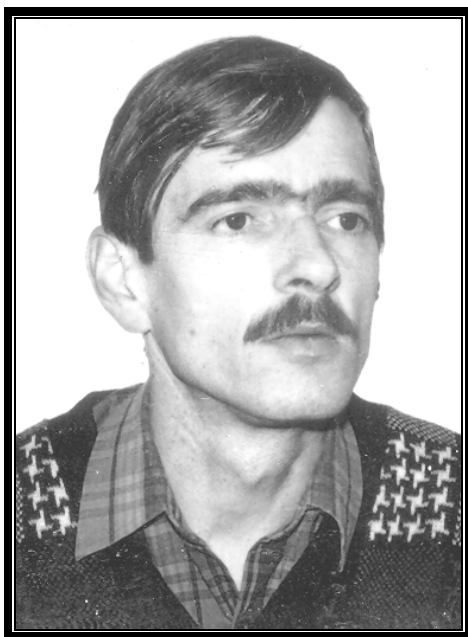

Horváth Pál emlékére
(1954. március 23. – 2012. december 17.)

HADOBÁS SÁNDOR

Pótolhatatlan veszteség érte a bányászat és a kohászat történetét kutató szakemberek egyre zsugorodó táborát: 2012. december 12-én, életének 59. évében elhunyt *Horváth Pál (Pavol Horváth)* muzeológus, a *Rozsnyói Bányászati Múzeum* munkatársa, folyóiratunk rendszeres szerzője. Az említettek mellett több más tudományterületen is maradandót alkotott, ráadásul munkássága átívelt az országhatárokon, ezért joggal mondhatjuk, hogy elvesztése a magyar

és a szlovák technikatörténeti és természettudományi muzeológia közös gyásza.

1954. március 23-án született *Rozsnyón*, értelmiségi családban. Édesapját az 1956-os magyarországi forradalommal kapcsolatban – koholt vádak alapján – retorziók érték a csehszlovák hatóságok részéről, amiért a család is évtizedeken keresztül hátrányt szenvedett. *Pali* gyermek- és ifjúkora ezért nehéz körülmények között telt el. Műszaki tanulmányokat folytatott, melyek elvégzése után rozsnyói iparvállalatoknál dolgozott különböző munkakörökben.

A tudományok, és különösen szeretett városa, *Rozsnyó* és környéke múltja, természeti értékei iránti érdeklődése már gyermekkorában felébredt benne. Diákként bekapcsolódott a helyi karszt- és barlangkutatók munkájába, és haláláig az egyik legaktívabb, legsokoldalúbb speleológus volt a városban. Sokat olvasott, rendszeresen képezte magát, fokozatosan megismerte a gömöri térségre vonatkozó szakirodalom legszélesebb körét. Ebben nagy segítségére volt a kétnyelvűség, mert nem csak a szlovák, hanem a magyar könyveket és folyóiratokat is tanulmányozta. Így sikerült kiküszöbölnie azt az egyoldalúságot, amely egyébként a két ország kutatóit többnyire kölcsönösen jellemzi, vagyis hogy nem ismerik a vizsgált témára vonatkozó magyar, illetve szlovák szakirodalmat.

Barlangkutató és természetvédő, valamint a honismeret-helytörténet terén kifejtett tevékenységére a *Rozsnyói Bányászati Múzeum* igazgatója, *Csobádi József* is felfigyelt, s amikor lehetőség nyílt rá, az intézmény munkatársai közé fogadta. 1999-től 13 éven át szolgálta a múzeumot nagy szakértelemmel és odaadással. Feladata a bányászat- és kohászattörténeti, valamint a természetvédelmi gyűjtemény gondozása, fejlesztése volt, amivel együtt járt az említett szakterületeken folytatott kutatás és publikálás is. Ezek mellett sok egyéb teendő hárult rá, hiszen a múzeum munkatársai kevesen vannak, ezért mindenkinek ki kellett vennie a részét az aktuális feladatokból. Így például nagy kedvvel végzett tárlatvezetések a régi múzeumépület három egységre tagolóddó állandó kiállításain: a bányászattörténeti, a természettudományi és a föld alatti részlegben, mind szlovákul, mind pedig magyarul. Az egyes tár-

lókat, tárgyakat bemutató mondanivalóját színesen, érdekesen, adomákkal, jókedvre derítő történetekkel fűszerezve adta elő, amivel a legunottabb múzeumlátogatók figyelmét is felkeltette. Tárlatvezetés közben sugárzott róla a hozzáértés és a téma iránti szeretet, a látogató pedig megbecsülést és tiszteletet érezhetett ki a szavaiból. Számos magyarországi szakmai csoport szlovákiai kirándulása során az ő hívására vette programjába a rozsnyói múzeum megtekintését, s egy-egy látogatást követően a résztvevők még sokáig emlegették az ott szerzett élményeket, tapasztalatokat.

A múzeum reá bízott gyűjteményeit szisztematikusan gyarapította könyvekkel, folyóiratokkal, adatokkal, dokumentumokkal, fotókkal és tárgyakkal. Semmi sem kerülte el a figyelmét: ha valahol felbukkant egy érdekes dolog, annak múzeumba kerüléséért, vagy legalább szakszerű dokumentálásáért mindent elkövetett. Így sikerült az elkallódástól vagy a pusztulástól megmentenie a gömői iparés helytörténet számos egyedülálló relikviáját.

Szakmai munkásságának középpontjában a gömői bányászat és kohászat története állt. Ezen a területen számos új eredménnyel gyarapította ismereteinket, melyek közül kiemelkedik a beretkei (bretkai) nagyolvasztó maradványainak felismerése és dokumentumanyagának feltárása, publikálása (*dr. Peter Cengel* kassai egyetemi tanárral együttműködve). Munkájuk nyomán egy addig ismeretlen 17-18. századi vasmű története bontakozott ki.

Szívügye volt a rozsnyói múzeum egyik büszkesége, a világ harmadik legrégebb, még meglévő gőz-úthengere (az angol *Aveling & Porter* cég gyártmánya 1883-ból), melyről mindig szívesen és hosszan beszélt, s tanulmányokban is népszerűsítette. Másik kedvenc kiállítási darabja a híres rozsnyói *Szent Anna-kép* (ismertebb nevén a *Metercia*) másolata volt, melynek háttérében a középkori bányászat és kohászat jeleneit ábrázolták. Ezt is mindig büszkén és alaposan bemutatta a látogatóknak, megemlítve a saját teóriáját annak bányász-kohász vonatkozásairól. Nem feledkezett meg arról sem, hogy kiemelve *Batta István* (1924–2011) bányamérnök, technikatörténész érdemeit a táblakép megmentésében, restaurálásában és széles körű megismertetésében.

A terepmunka sem volt számára idegen: számos régi gömői bányát kutatott át és dokumentált, elsősorban *Rozsnyó* és *Dobsina*

vidékén. Ebben nagy segítségére voltak barlangász tapasztalatai és eszközei. .

A múzeumi munka elengedhetetlen része az állandó és az időszaki kiállítások rendezése, melyekből különböző módokon szintén kivette a részét. E téren a legemlékezetesebb munkái a szlovák-magyar karszt-és barlangvilágot, valamint a gömöri vasművéséget bemutató tárlatok voltak. Az elsőt vándorkiállításként nem csak *Szlovákiában*, hanem *Magyarországon* is láthatták az érdeklődők, míg az utóbbira *Pozsonyban*, a *Szlovák Nemzeti Múzeumban* került sor, melynek létrehozásában súlyosbodó betegsége ellenére is örömmel vett részt.

A barlangkutatáshoz élete végéig hű maradt. A rozsnyói *Minotaurus Barlangkutató Csoport* tagjaként számos barlang feltárásában, felmérésében és megismertetésében vett részt. Különösen a *Pelsőci-* és a *Szilicei-fennsík* karszt- és barlangvilága állt közel a szívéhez, speleológusként ezt a két területet ismerte és kedvelte a legjobban. A barlangkutatás terén *Jaroslav Stankovič* és *Jerg Zoltán* voltak a legközvetlenebb barátai, kollégái. Jó kapcsolatokat ápolt a *Világörökség* részét képező szlovák-magyar karszt- és barlangvidék nemzeti parkjainak szakembereivel, gyakran vett részt velük közös programokban. A szlovák barlangkutatás *Liptószentmiklóson* levő központja is számon tartotta és nagyra értékelte tevékenységét.

Gyakran kérték fel előadások tartására a szakterületéhez (bányászattörténet, barlangkutatás) tartozó témakörökben Fontosnak tartotta, hogy az új adatok, kutatási eredmények minél előbb a köztudatba kerüljenek, amire az előadást és az azt kísérő prezentációt tartotta az egyik legcélravezetőbb módszernek. Hallgatóságát lekötötte jól megválogatott képanyagával, tartalmas mondanivalójával, közvetlen beszédstílusával és az öniróniát sem nélkülöző jóízű humorával.

Szakmai publikációs tevékenysége múzeumi éve alatt fokozatosan bontakozott ki. Számos tanulmánya és cikke jelent meg elsősorban a rozsnyói múzeumi kiadványokban, továbbá a rimaszombati *Gömör-Kishonti Múzeum Évkönyvében*, a *Montanrevue* című bányászati hagyományörző folyóiratban, helyi újságokban,

valamint speleológiai periodikákban. Könyvek, könyvrészletek is fűződnek a nevéhez, például *J. Stankovič*-csal közös munkája a tragikus sorsú neves barlangkutató, *Viliam Rozložník* életrajza.

Magyarul is publikált, kizárólag rudabányai kiadványokban (Az *Érc- és Ásványbányászati Múzeum Közleményei, Bányászattörténeti Közlemények*). 2003-ban került kapcsolatba a rudabányai (akkor még) *Érc- és Ásványbányászati Múzeummal*, amikor is részt vett és előadást tartott az 5. *Rudabányai Múzeumi Napon*. Ettől kezdve szoros szakmai és baráti kapcsolatokat ápolt az intézménnyel és munkatársaival, amely úgy is segítette munkájában, hogy kiadványaiban rendszeres közlési lehetőséget biztosított számára (és természetesen más rozsnyói kollégáknak is).

Nem csak hivatalból munkálkodott a bányászati örökség megőrzéséért, hanem az egyik legaktívabb tagja volt a gömöri bányászok *Bratstvo (Testvériség)* nevű szervezetének. Utolsó nyilvános szereplése is hozzájuk fűződik: 2012. november 16-án ő szólaltatta meg a klopacskát, a bányászok hajdani jelzőeszközét a csucsomi barokk harangtorony felújítása alkalmából rendezett ünnepségen. A videofelvétel megörökítette ezt a szívbemarkoló pillanatot. Hagyományörző tevékenységéért 2012. június 23-án szlovák miniszteri kitüntetésben részesült.

Ezernyi jó tulajdonság jellemezte, amiért szeretetnek és megbecsülésnek örvendett a kollégák, a barátok és az ismerősök körében egyaránt. Méltósággal és türelemmel viselte azokat a megpróbáltatásokat, amelyeket az egyre elhatalmasodó súlyos betegség okozott számára. Eközben, amíg az orvosok engedték, tovább végezte a számára életformát, létszükségletet jelentő múzeumi-történeti kutatómunkát. Évekig küzdött a gyilkos kórral, már-már úgy látszott, hogy ő lesz a győztes. De hirtelen összeomlottak a remények, és 2012. december 17-én hajnalban bekövetkezett a megváltoztathatatlan: *Pali* örökre elment...

December 19-én vettek tőle végső búcsút szerettei, rokonai, kollégái, barátai és tisztelői a rozsnyói városi temető ravatalozójában. Olyan sokan voltak, hogy egy részük csak kívülről követhette a szertartást. A nyitott koporsónál a *Bratstvo* tagjai bányászegyenruhában álltak díszőrséget. A magyar és szlovák nyelvű búcsúztatások méltó módon emlékeztek meg róla.

A bányászattörténet magyar művelőinek kicsiny tábora, folyóiratunk munkatársai, valamint rudabányai kollégái nevében mély megrendüléssel veszek búcsút szeretett *Pali* barátunktól. Emlékét, szakmai-tudományos hagyatékát kegyelettel őrizzük. Fájó szívvel mondok utolsó

Jó szerencsét! – Zdar boh!

Horváth Pál barlangász-felszerelésben egy rozsnyói konferenciakirándulás alkalmával.